

proces njihovega sprejemanja in uvajanja različno dolg. Večina novosti je namenjenih izboljšanju življenjskih in delovnih pogojev, med njimi so bile konec 19. in v začetku 20. stoletja štedilnik, vodovod, elektrifikacija, od srede 20. stoletja pa motorizacija in razen že obstoječih pošt še druge komunikacije.

Sprejem posamezne novosti in njena splošna uveljavitev sta še danes odvisna tako od ekonomske in družbene razvitosti določenega okolja kot od ekonomske sposobnosti posameznika in njegove pripravljenosti sprejeti nekaj novega. Najprej in najbolj so novosti opazne v materialni kulturi (oblačenju, prehrani, notranji opremi, stavbarstvu, v industriji,...), seveda pa te spremembe vplivajo tudi na področje socialne (delitev dela, družinsko-sorodstveni odnosi, različne skupnosti oziroma društva,...) in duhovne kulture (izobraževanje, vedenje, branje, ples, glasba,...).

S sprejemanjem novosti se spreminja tudi oblika praznovanj, šeg in navad, ki zavzemajo pomembno mesto v življenju posameznika in skupine. Skozi praznovanja se odražajo medsebojna razmerja in odnosi. Življenjske šege ob rojstvu, poroki in smrti se sicer "dogajajo" zaradi posameznika, vendar prizadevajo ožjo ali širšo družino.

Koledarske šege imajo pomembno mesto v načinu življenja prebivalcev določenega kraja. Danes najpogosteje omenjene so pustne šege s ptujskimi kurenti, cerkljanskimi lafarji, cerkniškimi škoromati in dobrepoljskimi mačkarami, vendar skoraj vsak večji kraj pripravi svojo pustno povorko. Posebno pozornost posvečajo božično novoletnim in velikonočnim šegam, njihovo izvajanje pa je vezano na pripravo prostora, hrane in oblačil.

Z opravljanjem določenih del so povezane delovne šege tako v kmečkem in delavskem kot obrtniškem okolju. Njihova prisotnost v določenem kraju je odvisna od gospodar-

ske usmeritve kraja in iz nje izvirajoče poklicne strukture prebivalcev.

Nekatere šege in navade je moč šteti tudi k oblikam preživljanja prostega časa. Ta kulturna sestavina postaja še posebej zanimiva z razvojem industrije, saj je ta vplivala na drugačno razporeditev delovnega in prostega časa, s tem je nastala možnost pojava novih dejavnosti, med njimi društvena s številnimi društvi (gasilska, kulturna, športna, humanitarna društva, godbe na pihala itd.). Z industrializacijo je povezan tudi nastanek političnih društev oziroma organizacij, strank, ki so posredno vplivale na način življenja v določenem kraju.

Omenjene vsebine omogočajo spoznati določen kraj, njegov način življenja in kulturo, njegov razvoj. Predlagano shemo lahko vsak učitelj prilagodi starosti učencev in posebnostim kraja, kajti podob krajev je toliko, kot je krajev, vsak ima nekaj svojega in nekaj, kar je skupno drugim.

SUMMARY

ETHNOLOGY AND MY HOMETOWN

Karla Oder

The theme "Ethnology and my hometown" was chosen on the basis of the experience from the work with the ethnological topography of the Slovene ethnic territory for the community Ravne na Koroškem, and the experience gained in cooperation with elementary schools. I am trying to show how useful the concept of the ethnological topography is when learning about a town/place during regular lessons.

Mojca Ramšak

UDK 379.825:39

ODMIK OD KATEDRA KOT PEDAGOŠKO DOPOLNILO

Tekst govori o taborih/delavnicah kot eni od izvenšolskih aktivnosti mladih. Splošnemu delu, v katerem predstavljam namen in cilje taborov, sledi kratek vpogled v razvoj in taborov/delavnic po svetu in pri nas. Zatem predstavljam slovenske etnološke osnovnošolske tabore/delavnice, njihove pokrovitelje in raziskovane vsebine. V nadaljevanju govorim o ohranjanju etnološke kulturne dediščine na podeželju in njihovo povezavo s tabori/delavnicami, nakazujem pa tudi dve smeri, v katere učence lahko povedejo njihovi mentorji, ob tem ko se trudijo raziskati, kako bi bilo možno raziskati življenjske razmere nekega okolja. To sta tradicionalizem kot sinonim za konservativizem in pa usmeritev novih družbenih gibanj in ekološko razmišljanje.

V zvezi s konkretno pripravo taborov/delavnic navedam možne vsebine, ki so primerne za višjo stopnjo, pišem o organiziranju raziskovalnih skupin, notranji organizaciji dela na terenu, dveh prepletajočih se fazah terenskega dela; to sta strokovno-raziskovalni in družabni del, o vodenju dokumentacije, pisanju biltena in pripravi razstave.

Izvenšolske znanstvene aktivnosti mladih pomenijo velik odmik od klasičnega šolskega izobraževanja. Smoter teh aktivnosti je bil, da bi mladi razglabljali o znanosti in spoznali ter razumeli njene temeljne družbene implikacije.¹⁾

KAJ SO ETNOLOŠKI TABORI/DELAVNICE, KAKŠNA JE NJIHOVA KORISTNOST?

Etnološki tabori in delavnice uvajajo in seznanjajo udeležence s členi zaporedja etnološkega raziskovalnega dela, ki vključuje:

- postopek pridobivanja gradiva (opazovalne strategije, intervjuji, ankete ipd. na terenu, pregledovanje literature in drugih neobjavljenih virov),
- komentiranje gradiva in postavljanje trditev v opisnih predstavitev, in
- urejanje dobljenih informacij s pomočjo etnološke klasifikacije,

1) Kobal Edvard, *Gibanje Znanost mladini in Slovenci: 1965 - 1985*. Ljubljana 1993, str. 64

- prepoznavanje sorodnih kulturnih pojavov in struktur,
- in na podlagi vsega interpretiranje dogodkov in njihovih funkcij.

Udeleženci etnološkega tabora ali delavnice (največ 20) pod strokovnim vodstvom etnologov 7-15 dni spoznavajo način življenja v izbranem okolju. Število udeležencev (otrok) je odvisno od tega, ali je tabor/delavnica zgolj etnološki(a), v tem primeru je priporočljivo, da otrok ni več kot 20, če pa je raziskovanje zastavljeno inter- ali multidisciplinarno, ta omejitev ni pomembna, saj takrat udeleženci iz različnih skupin pač nimajo nujno opravka z ljudmi v nekem naselju.

Koristnost etnoloških taborov in delavnic je večkratna, ker:

- povezujejo udeležence z etnološko znanostjo in pri mladih vzpostavljajo odnos do etnološke kulturne dediščine,
- usmerjajo mlade k aktualnim temam v širšem ali ožjem okolju,
- razvijajo metode dela z mladimi, s tem pa prispevajo h kvalitetnejšemu osnovnošolskemu izobraževanju, ki zaradi narave dela na etnoloških taborih/delavnicah pomeni odmik od klasičnih metod dela v šoli in je tako dobrodošlo pedagoško dopolnilo v izvenšolskem času,
- širijo krog mentorjev,
- vzgajajo tako mlade raziskovalce kot njihove mentorje v skupni izkušnji znotraj raziskovalnega procesa,
- popularizirajo etnološko vedo,
- dosežki taborov/delavnic so konkretni, največkrat publicirani v brošuri in tako predstavljajo spodbudo za mlade raziskovalce.

Uspehi so odvisni od več dejavnikov, predvsem od števila mentorjev in usposobljenosti vodstva, od primerne pedagoške in raziskovalne opreme, pravilno izbranega in izdelanega programa, ustrezne lokacije itd.²⁾

RAZVOJ TABOROV

Raziskovalni tabori se uveljavljajo v Evropi od 60. let 20. stoletja. Nastali so zato, da bi spodbujali in razvijali preučevanje, razumevanje in spoštovanje narave. Zanje so se zanimale tako države kakor tudi mladinske organizacije in gibanja, saj so želele, da bi mladi že zgodaj spoznali dosežke znanosti, celotno problematiko raziskovalnega dela, in se šele nato usmerili k raziskovanju na ožjem področju. Tako so šestdeseta leta prinesla novo gledanje na znanost. Postalo je jasno, da bo treba izobraževanje toliko izpopolniti, da v določenem obdobju šolanja mlad človek ne bo obvladal le temelje klasične znanosti, ampak tudi povsem nova, največja znanstvena dognanja.

V Sloveniji se je ideja o organiziranju taborov pojavila po študijskem seminarju, ki je bil leta 1962 pri Münchnu. Dr. Avguštin Lah in kasneje tudi dr. Marjan Žagar sta se odločno zavzela za to, da se tudi slovenski mladini omogoči delovanje na znanstvenih raziskovanjih v okviru taborov. Namenjeni naj bi bili torej predvsem vzgoji mladih raziskovalcev in strokovnjakov. Že ob pripravah na prvi tabor l. 1967 se je jasno pokazala potreba po aktivnem

sodelovanju znanstvenikov in raziskovalcev pri načrtovanju in izvajanju taborov. Ti so omogočili, da so se slovenski mladinski raziskovalni tabori hitro uveljavili in dosegli zavirljivo kvaliteto v mednarodnem prostoru. Nadaljnji razvoj taborov je vplival na začetek njihovega organiziranja tudi na Hrvaškem in v BiH, v drugih republikah pa niso zaživel.

Število letnih Mladinskih raziskovalnih taborov je začelo naraščati šele po letu 1980, tako da je bilo l. 1985 organiziranih že 11 republiških mladinskih raziskovalnih taborov, nekaj tudi z mednarodno udeležbo.³⁾ Leta 1994 je bilo organiziranih 8 republiških interdisciplinarnih taborov/delavnic, 3 etnološki osnovnošolski in 3 študentski etnološki.

Prvi osnovnošolski etnološki tabor je v Skomarju organizirala Zveza prijateljev mladine iz Slovenskih Konjic leta 1983, naslednje leto v Vitanju in leta 1985 v Jerneju pri Ločah. Leta 1988 sta Spominski park Trebče in Pokrajinski muzej Celje pripravila tabor v Bistrici ob Sotli, istega leta je Slovenski etnografski muzej pripravil pred- in osnovnošolsko delavnico Risani zapisi, od leta 1991 naprej Zveza prijateljev mladine - Ljubljana Center prireja etno delavnice z mestno tematiko, od leta 1993 pa še etno delavnice na avstrijskem Koroškem v ruralnem okolju za ljubljanske in koroške osnovnošolce sedmih in osmih razredov.

Tudi nekateri sicer srednješolski in celo študentski etnološki ali interdisciplinarni tabori in delavnice sprejmejo kakega radovednega osnovnošolca, kakor na primer Etnološki raziskovalni tabor Podzemelj v Beli Krajini leta 1985, Adlešiči leta 1987, Dragatuš leta 1988, Stari trg ob Kolpi leta 1989, tabori na Šmartnem na Pohorju, študentska etnodelavnica v Markovcih leta 1991 idr.

Tabori so nekakšno nadaljevanje mladinskih delovnih brigad, medtem ko se je izraz delavnica na Slovenskem začel uporabljati v 90. letih, ko je vse več mladih prek Zveze organizacij za tehnično kulturo odhajalo na t.i. workshope v tujino.

OHRANJEVANJE ETNOLOŠKE KULTURNE DEDIŠČINE

Če naj bi bil eden od vzrokov za organizirano etnološko delo z mladimi spoznavanje vzorcev kulturne identitete, prek tega pa razumevanje in sprejemanje dediščine okolja, ki nas obdaja, in ob tem težnja po ohranitvi manjših življenjskih prostorov, potem se lahko tudi upravičeno vprašamo, kaj element ohranjanja prinaša s seboj.

Ohranjanje je namreč lahko pomemben element (nadaljnega) razvoja in smiselnega napredka, ki upošteva tudi dosežke preteklosti; toda hkrati je lahko vezano na različne oblike tradicionalizma in se večkrat zlorablja kot objekt političnega in komercialnega marketinga.⁴⁾

Izkušnje so pokazale, da je etnološke taborne in delavnice najlažje izpeljati v kmečkem okolju, saj čas trajanja tabora/delavnice ponavadi ne presega 14 dni, to pa je ravno dovolj, da mladina s pomočjo svojih mentorjev dobi vpogled v življenje, ki se odvija znotraj vaškega okolja in ki je v primerjavi z načinom življenja v urbanem prostoru za mlade raziskovalce manj zahtevno glede na svojo strukturo.

V nadaljevanju bom nakazala dve smeri, v katere učence lahko povedejo njihovi mentorji, ob tem ko se trudijo raziskati, kako bi bilo možno ohraniti življenjske razmere nekega okolja.

²⁾ Prim. n. d., str. 139; Bratina Darko, Beseda ravnatelja Slovenskega raziskovalnega inštituta. V: Tabor "Doberdob 82". Ljubljana 1983, str. 7; Pahor Milan, Mladinski raziskovalni tabori. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 30/1990, št. 1-4, str. 62.

³⁾ Kobal, str. 139-140.

⁴⁾ Malle Janko, Kulturna industrija in ohranjanje kulturnih dobrin. V: Koroški koledar 1994, Celovec (1993), str. 34.

1) Ohranjanje kulturne dediščine kot tradicionalizem

Tradicionalizem (v tem primeru sinonim za konservativizem) je otrplo ohranjanje "dobrega starega" in izraz starokopitnega mišljenja. Sedanjost se ocenjuje z vidika neke dozdevno zdrave, harmonične, dobre preteklosti brez konfliktov.

Zagovorniki tradicionalizma privlačno slikajo kmečko življenje, obenem pa se zavzemajo za kmečke muzeje na prostem. Pospešujejo racionalizacijo kmetijstva, s tem pa tudi uničevanje kulture, ki jo dozdevno želijo ohraniti.

Ta vrsta ohranjanja kot idealiziran spomin pelje k tradicionalizmu, folkloristiki in muzealizaciji - to so danes hvaležni objekti političnega in komercialnega trga.⁵⁾

Mentorji in učitelji, ki podležejo tej vrsti "ohranjanja", z učenci ponavadi komunicirajo v slogu: "Joj, pogledite tisto luškano leseno s slamo krito hišo! Ste za to, da naredimo skupinsko fotografijo pred njo?" Mlade raziskovalce ob tem "zavajajo" z obilico superlativov ob histeričnem navdušenju nad "odkritjem".

2) Ohranjanje kulturne dediščine kot dejavnik napredka

Konservativizmu starega kova lahko postavimo nasproti "konservativno" usmeritev novih družbenih gibanj in ekološko razmišljanje. Tu je pomemben element "ohranjevanja" vsekakor preučevanje zgodovine (vaške, krajevne, regionalne), vendar ne kot idealiziranje neke "harmonične" preteklosti, ampak kot razprava o kulturnih in socialnih izkušnjah v nekem življenjskem prostoru. Gre za odkrivanje lastnega socialnega in kulturnega izvora ter za osebno in kolektivno identifikacijo v nekem življenjskem prostoru.⁶⁾

Učitelji in mentorji, ki jim je odvrtna prva, tradicionalna smer ohranjanja etnološke kulturne dediščine in raje sledijo slednji, mlade raziskovalce navajajo k dosledni izrabi virov in h kritičnemu mišljenju ter skupaj z otroki skušajo razložiti določen kulturni fenomen glede na čas, prostor in družbeno okolje, v katerem je nastal, se razvijal in tudi propadal.

Če zopet karikiram, skupinska fotografija pred zapuščenim leseno s slamo krito hišo s takim učiteljem ni izključena, vendar bo ta z učenci raziskovalci po ovekovečenju stopil do najbližjega soseda in se pozanimal, kako dolgo je hiša že prazna, kdo je v njej živel in kako, in to informacijo vključil v mozaik podobe o kraju, ki ga v času tabora/delavnice skupaj z učenci sestavlja, pa četudi ne raziskuje etnološke stavbne dediščine.

Vsak mentor/učitelj, ki se poda na teren z učenci, bi si že pred začetkom dela moral odgovoriti na vprašanje: kaj želim, da se glede na raziskovalne rezultate pravzaprav ohrani? Ali je to neki kulturni prostor, postopek ali kaj tretjega, kar je današnjemu načinu življenja že odtujeno, ali pa je to odnos do prostora in kulture, ki jo raziskujem?

Etnologija in etnologij podpiramo slednje.

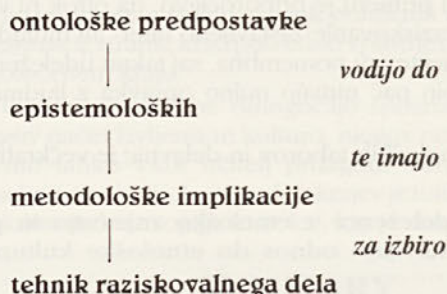
Vprašanja, ki si jih mentor/učitelj (verjetno) postavlja pred začetkom raziskave, vsebujejo čisto ontološke predpostavke in se nanašajo na vpliv raziskovalca/učitelja/mentorja na raziskavo o določenem okolju in njegovem načinu življenja. Ontološke predpostavke se nanašajo na tri temeljne etnološke kategorije, brez katerih ni resne raziskave, in to ne glede na to, ali so raziskovalci otroci ali znanstveniki etnologij. Te tri kategorije so: čas, prostor in družbeno okolje.

5) N. d., str. 35-36.

6) N. d., str. 36.

Naslednja faza spraševanja že vključuje epistemološke predpostavke, torej o značaju našega spoznavanja sveta, o subjektivnem in objektivnem spoznanju ipd. Tako spraševanje ima metodološke implikacije na izbiro tehnik raziskovalnega dela in metodike.

DIAGRAM ODNOSA MED RAZLIČNIMI PREDPOSTAVKAMI

NAČRTOVANJE TABOROV

1. Problemski pristop

Problematika raziskav v okviru etnoloških taborov/delavnic je različna. Najpogostejše raziskovalne teme v do sedaj organiziranih in zgoraj omenjenih taborih/delavnicah so bile: Kavarna Nebotičnik, poročne fotografije in poročne šege, skrivnosti odraščanja mladih, kletvice Ljubljančanov, praznični jedilniki v Ljubljani, zimske počitnice v Ljubljani, voščilnice v Ljubljani, frizure v Ljubljani, izobraževanje in praznovanja, oblačilna kultura med vojnama, miklavževanje, življenje na Ljubljani, spomini ljubljanskih šolarjev iz časa med obema vojnama, pustovanje v Ljubljani, otroške sobe, ljubljanske gostilne, najstarejše torte v Ljubljani, razstave Slanikove pojedine v Ljubljani, čajanke, prehrana na družinskih praznovanjih, meščanska kuhinja, hrana v hotelu, družabne prireditve v Ljubljani med vojnama, bivalna kultura na Moščenci, od ovce do volnene niti, prehrana Šentjanža, družinski albumi, šege in navade ob poljskih delih, šege in verovanja ob rojstvu, otroške igre v Šentjanžu, obrti, mleko, znamenja, otroci in šola na Radišah, bajke in legende, velikonočne šege...

Sestaviti je potrebno raziskovalne skupine, ki bodo zajele tematiko glede na problem in pri tem obdržale logiko in sistematiko discipline. Pri inter- ali multidisciplinarnem taboru/delavnici pa je treba upoštevati tudi druge sodelujoče discipline pri obravnavi problema, da se vse povezujejo v sistem.

2. Organiziranje raziskovalnih skupin

Vsaka raziskovalna skupina izdela najprej načrt dela (mrežni plan), iz katerega so razvidne vse naloge in njihovo zaporedje za določen čas. V načrtu mora biti opredeljen program za posamezne discipline oziroma etnološke skupine, in sicer vsebinsko in terminsko.

Načrtu dela sledi kadrovski načrt. Strokovno usposobljeni sodelavci (študenti višjih letnikov, diplomanti, podiplomci, asistenti, mlajši strokovnjaki) so lahko stalni udeleženci taborov/delavnic in dejanski nosilci programov.

Vodja raziskovalne skupine naj bi bil iz vrst strokovno usposobljenih sodelavcev, namestnik vodje pa iz vrst mladih raziskovalcev. Vodja naj bi skrbel za celotno organizacijo etnološkega dela. Vsaka raziskovalna skupina naj bi imela tudi svojega mentorja ali skupino mentorjev. Ti naj bi bili vodilni strokovnjaki na danem področju, ki bi sodelovali predvsem kot svetovalci v pripravljalni fazi, med delom na terenu ter tudi pri obdelavi rezultatov in analizi zbranega gradiva.

Idealno je, če ima tabor/delavnica dve vodji:

- strokovnega, torej etnologa, ki odgovarja za vsebino raziskave, svetuje ob morebitnih problemih, ki so povezani s terenskim delom, vodi dnevna večerna poročila in
- tehničnega, ki skrbi za nemoten potek raziskovanja, torej za prehrano, prenočišča, fotokopiranje, preslikavo starih fotografij in razvijanje filmov, prevoz na terenu ipd.

Ko je načrtovanje tabora/delavnice usklajeno z raziskovalnimi skupinami in njihovimi programi, si mentorji že pred začetkom ogledajo teren, navežejo stike z ljudmi z območja,⁷⁾ kjer bo potekalo terensko delo (sondažna raziskava).

NOTRANJA ORGANIZACIJA DELA NA TERENU

Izvajanje delovnega programa tabora/delavnice je skupinsko delo. Pri preučevanju določenega problema se oblikujejo raziskovalne skupine, ki so lahko različno velike, običajno pa jih sestavlja 3 do največ 6 mladih raziskovalcev in vodja (mentor). Zaželeno je, da so skupine etnologov raje manjše kot ne, saj tako lažje pridejo v gospodinjstvo, kjer pričakujejo uporabne informacije. Pri raziskovanju z osnovnošolci je še posebej v manjših naseljih bolje, če prihajajo v gospodinjstvo skupaj z mentorjem/učiteljem, vendar mora ta zaradi svoje pretežno vodilne vloge med obiskom paziti, da se učenci ne začnejo dolgočasiti. Pri raziskovanju urbanega okolja lahko obiskujejo teren tudi sami, mentor/učitelj jim daje le napotke pred terenom, po njem pa skupaj prediskutirajo potek dela in nove situacije, v katerih so se znašli.

Skupine naj bi se oblikovale glede na lastni interes in sposobnosti ter obseg dela, vendar je udeležence skupine večkrat potrebno tudi določiti, ker se učenci na prvem sestanku ne morejo dogovoriti, kdo bo kje.

Neposredno odgovornost za izvajanje skupnih nalog in terenskih del imata obe vodji tabora.⁸⁾

FAZA TERENSKIH DEL

1. Strokovni del

Dejavnosti na raziskovalnem taboru/delavnice obsegajo:

- splošno ekskurzijsko spoznavanje prostora in značilnosti,
- terensko delo. Prvič je najbolje, da učitelj oziroma mentor obiše teren z učenci, da ti dobijo občutek, kako začeti komunikacijo, kako in kaj spraševati, da bi v naslednjih dneh lahko samostojno raziskovali.
- kabinetno delo, torej urejanje terenskih zapiskov, risb, fotografij,
- strokovne ure, usklajevanje dnevnih programov, poročila, ki seznanjajo vse udeležence z delom vseh skupin,
- specialne ekskurzije in predavanja.

2. Družabni del

Obsega kulturno-zabavne in rekreativne dejavnosti. Je bistven del tabora/delavnice, ki vpliva na uspešnost raziskovalnega dela. Mladi organizirajo poleg oblik dnevno rekreativnih in kulturno-zabavnih dejavnosti tudi srečanja z domačini (športna tekmovanja, kulturne večere, okrogle mize o aktualni problematiki). Domačini so običajno zelo zaželeni gostje, včasih pa tudi sodelavci. Ob koncu tabora

je smiselno predstaviti rezultate dela (razstava, predstavitev) prav domačinom.

Zelo pomembno je tudi ozračje med udeleženci. Zgovoren in duhovit vodja tabora/delavnice ali raziskovalne skupine je ponavadi v središču dogajanja in bistveno pripomore k ustreznemu tempu, ki je za realizacijo zastavljenega programa nujen.⁹⁾

VODENJE DOKUMENTACIJE

Vodenje dokumentacije poteka v obliki pisanja terenskih zapiskov na za to pripravljene obrazce, prepisovanja pogovorov in intervjujev s kaset, pisanja individualnih dnevnikov terenskega dela, ki so kasneje lahko dobro izhodišče za interpretacijo gradiva. Za zbiranje podatkov dnevnih poročil, ki jih skupine obravnavajo med t.i. strokovnimj urami,¹⁰⁾ vsaka raziskovalna skupina vodi dnevnik dela.

PISANJE BILTENA, RAZSTAVA

Po končanem terenskem delu sledi pisanje biltena. Učenci sedmih in osmih razredov so gradivo v pretežni meri sposobni obdelati opisno, učitelj ali mentor pa ga poveže v smiselno celoto.

Zelo je zaželeno, da po končanem terenskem delu učenci pripravijo razstavo za domačine, najbolj zadnji dan tabora/delavnice, lahko pa tudi ob kakem bližnjem lokalnem prazniku.

UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

- BRATINA Darko, *Beseda ravnatelja Slovenskega raziskovalnega inštituta. V: Tabor "Doberdob 82". Ljubljana 1983, str. 7.*
- HITCHCOCK Graham - HUGHES David, *Research and the teacher. A Qualitative Introduction to School-based Research. London, New York 1989.*
- KOBAL Edvard, *Gibanje Znanost mladini in Slovenci: 1965 - 1985. Druga popravljena in dopolnjena izdaja. Ljubljana 1993.*
- MALLE Janko, *Kulturna industrija in ohranjanje kulturnih dobrin. V: Koroški koledar 1994, Celovec (1993), str. 33-40.*
- PAHOR Milan, *Mladinski raziskovalni tabori. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 30/1990, št. 1-4, str. 62-69.*

BIBLIOGRAFIJA RAZISKOVALNIH TABOROV, DELAVNIC

1. SPLOŠNO

- DULAR Andrej, *Geografija in etnologija na raziskovalnih taborih v Beli krajini. V: Dela 1986, št. 3: O razmerju med geografijo in etnologijo, str. 108-112.*
- KOBAL Edvard, *Gibanje Znanost mladini in Slovenci: 1965 - 1985. Ljubljana 1993.*

2. POROČILA O ETNOLOŠKIH OSNOVNOŠOLSKIH RAZISKOVALNIH TABORIH ALI DELAVNICAH

9) Prim. Kobal, 146.

10) Prim. Kobal, 151.

7) Prim. Kobal, str. 140-141.

8) Prim. Kobal, 146.

- DESTOVNIK Irena, Vsakdanja kultura v Šentjanžu in Bilčovsu nekoč in danes. Etnološka raziskovalna delavnica v Rožu na Koroškem. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 33/1993, št. 3-4, str. 77-84.
- MARKOVČIČ Maruška, Osnovnošolska etnološka raziskovalna delavnica na Radišah. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 34/1994, št. 3, str. 34-35.
- ROŽMAN Irena, Priprave na etnološki mladinski raziskovalni tabor v Šentjanžu in Bilčovsu na avstrijskem Koroškem. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 33/1993, št. 3-4, str. 70-73.
- SKETELJ Polona, Mladinska raziskovalna delavnica v Rožu na avstrijskem Koroškem. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 33/1993, št. 3-4, str. 75-77.

3. POROČILA O ETNOLOŠKIH IN INTERDISCIPLINARNIH SREDNJEŠOLSKIH TABORIH IN DELAVNICAH (KJER JE BILA ETNOLOGIJA ENA OD RAZISKOVALNIH SKUPIN)

- BRANCELIJ Andreja, Mladinski raziskovalni tabor Bela Krajina '87. V: Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 5. Ljubljana 1988, str. 319-324.
- BREZIGAR Inga, Delo etnološke skupine 1. alpskega mladinskega raziskovalnega tabora. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 26/1986, št. 1-2, str. 50-52.
- DULAR Andrej, Etnološki mladinski raziskovalni tabor Bela krajina 1985. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 26/1986, št. 1-2, str. 47-49.
- FURLAN Andrej, 14. mladinski raziskovalni tabor Rezija 94. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 34/1994, št. 3, str. 42-43.
- HOHNEC Tanja, Mladinski raziskovalni tabor Šmartno na Pohorju 1994. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 34/1994, št. 3, str. 43.
- HUDALES Jože, Raziskovalni tabor paški Kozjak '92. V: Traditiones 21/1992, str. 309-310.
- KROPEJ Monika, Etnološki mladinski raziskovalni tabori v Beli Krajini. Etnološki mladinski raziskovalni tabor Stari trg ob Kolpi 1989. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 34/1994, št. 1-2, str. 92-94.
- RAMŠAK Mojca, Na lovu za spominom. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 33/1993, št. 3-4, str. 63-69.
- RAVNIK Mojca, Barkovlje '81. Prvi mladinski raziskovalni tabor v Slovenskem zamejstvu v Italiji. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 21/1981, št. 4, str. 87.
- SULIČ Nives, Ali ste že bili kdaj "taborniki"? V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 30/1990, št. 1-4, str. 58-61.
- SULIČ Nives, Mladinski raziskovalni tabor "Znanost mladini" v Vinici (julij 1980). V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 20/1980, št. 4, str. 150.

4. POROČILA O ETNOLOŠKIH ŠTUDENTSKIH RAZISKOVALNIH TABORIH IN DELAVNICAH

- HAMERŠAK Marija, Raziskovanje "vinske kulinarike" na taboru Vno plus. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 32/1992, št. 1-2, str. 44-46.
- HRIBAR Daša, Pomen prve mednarodne etnološke šole. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 34/1994, št. 3, str. 37-38.
- HUDELJA Mihaela, Študentski raziskovalni tabor - Šentrupert na Dolenjskem. V: Traditiones 21/1992, str. 310-311.
- HUDELJA Mihaela, Mednarodni raziskovalni tabor Obrov-Hrušica '92. V: Traditiones 21/1992, str. 311.
- HUZZAN Vanja, Učili smo se raziskovati. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva 33/1993, št. 1, str. 67-74.

- MARKOVČIČ Maruška - ŽBONTAR Damjana, Študentski raziskovalni tabor - Šentrupert 1993. V: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 33/1993, št. 3-4, str. 73-75.

5. PUBLIKACIJE ETNOLOŠKIH OSNOVNOŠOLSKIH TABOROV ALI DELAVNIC

- ETNOLOŠKA raziskovalna delavnica. Zbornik raziskovalnih nalog učencev osnovnih šol v občini Ljubljana - Center. Uredile Romana Savnik, Mojca Ramšak, Jožica Pahor. Ljubljana 1991.
- II. etnološka raziskovalna delavnica. Zbornik raziskovalnih nalog učencev osnovnih šol v občini Ljubljana - Center. Uredile Romana Savnik, Ivanka Mali, Brigita Kocbek. Ljubljana 1992.
- FERLE Mojca - ŠIFRER Mojca, Skomarje. Zreče 1991.
- KERŠIČ Irena - SMERDEL Inja, Risani zapisi. Ljubljana 1989.
- III. etnološka raziskovalna delavnica. Želodec Ljubljane I. Zbornik raziskovalnih nalog učencev osnovnih šol v občini Ljubljana - Center. Uredile Neva Osterman, Romana Savnik, Gabriela Škraba. Ljubljana 1993.
- NA poti v vas. Unterwegs ins Dorf. Vsakdanja kultura v Šentjanžu in Bilčovsu s poudarkom na prvi polovici 20. stoletja. Alltagskultur in St. Johann und Ludmanskendorf in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts. Bilten etnološke raziskovalne delavnice osnovnošolcev iz Ljubljane in Roža. Bulletin der ethnologischen Forschungswerkstätte für SchülerInnen aus Ljubljana und dem Rosental. Uredila Mojca Ramšak in Janko Malle. Celovec 1993.
- NA poti v vas. Unterwegs ins Dorf. Kultura na Radišah skozi 90 let. Streifzug durch 90 Jahre Kultur am Radsberg. Uredila Tomaž Ogris in Mojca Ramšak. Celovec 1994.

8. PUBLIKACIJE (IN ČLANKI) ETNOLOŠKIH IN INTERDISCIPLINARNIH SREDNJEŠOLSKIH TABOROV ALI DELAVNIC (KJER JE BILA ETNOLOGIJA ENA OD RAZISKOVALNIH SKUPIN)

- BALKOVEC Marjetka, Gradivo za etnološko topografijo občine Metlika - KS Suhor. V: Mladinski raziskovalni tabor Bela krajina '84. Suhor pri Metliki. Uredila Andrej Dular in Dušan Plut. Ljubljana 1985, str. 45-55.
- (brez navedbe avtorja), Etnološko gradivo. V: Raziskovalna tabora Gimnazije Bežigrad Ljubljana - Kubeš 1989, 1990. Zbornik poročil. Uredila Narcisa Deskovič Živkovič. Ljubljana 1993, str. 78-83.
- BREZIGAR Inga, Etnološka skupina. V: Tabor Brda '88. Uredil Aldo Rupel. (Brez navedbe kraja izdaje) 1989, str. 58-71.
- BREZIGAR Inga - REPINC Martina, Etnološka skupina. V: Tabor Kanalska dolina '86. Uredil Aldo Rupel. (Brez navedbe kraja izdaje) 1987, str. 18-32.
- BREZIGAR Miklavčič Inga, Prispevek k etnološki podobi Bovškega. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori Bovec 1985-1987. Pokrajina in ljudje na Bovškem. Zbornik. Uredil Jurij Kunaver. Ljubljana 1988, str. 81-108.
- BREZIGAR Miklavčič Inga, Delo etnološke skupine za materialno kulturo na raziskovalnih taborih "Dolina Tolminke" v letih 1988-1990. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori Tolmin 1988-1990. Dolini Tolminke in Zadlašce. Zbornik. Uredil Radovan Lipušček. Tolmin 1993, str. 133-153.
- CIGLIČ Zvona - RAVNIK Mojca - REPINC Martina, Etnološka skupina. V: Tabor Doberdob '82. Uredili Branko Jazbec, Milan Pahor, Marinka Pertot, Pavel Stranj. (Brez navedbe kraja izdaje) 1983, str. 18-29.
- ČEPLAK Ralf, Etnološke raziskave o viničarstvu v Dežnem pri Makolah na Mladinskem raziskovalnem taboru Makole '84. V: Poročila raziskav mladinskega raziskovalnega tabora Makole '84. Uredil Franci Pohleven. Ljubljana 1985, str. 60-75.
- DOLENC Rafaela, Ljudska medicina iz tolminskih ravni. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori Tolmin 1988-1990.

- Dolini Tolminke in Zadlašče. Zbornik. Uredil Radovan Lipušček. Tolmin 1993, str. 67-74.
- DOLENC Janez, Ljudska duhovna kultura v porečju Tolminke. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori Tolmin 1988-1990. Dolini Tolminke in Zadlašče. Zbornik. Uredil Radovan Lipušček. Tolmin 1993, str. 106-115.
 - DULAR Andrej, Mladinski raziskovalni tabor Bela krajina '84. V: Mladinski raziskovalni tabor Bela krajina '84. Suhor pri Metliki. Uredila Andrej Dular in Dušan Plut. Ljubljana 1985, str. 1-3.
 - DULAR Andrej - DULAR Nives, Peskokopi v krajevni skupnosti Suhor in Lokvica. V: Mladinski raziskovalni tabor Bela krajina '84. Suhor pri Metliki. Uredila Andrej Dular in Dušan Plut. Ljubljana 1985, str. 38-44.
 - ETNOLOŠKI mladinski raziskovalni tabori v Beli Krajini '85-'88. Uredil Andrej Dular. Ljubljana 1989.
 - ETNOLOŠKI mladinski raziskovalni tabor Starti trg ob Kolpi 1989. Uredil Andrej Dular. Ljubljana 1990.
 - FUCHS Branko, Etnokoreološke raziskave na MRT Šmartno 1986. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '86. Ljubljana 1987, str. 46-51.
 - FUCHS Branko, Etnokoreološke raziskave na Mladinskem raziskovalnem taboru Šmartno 1987. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '87. Ljubljana 1988, str. 46-106.
 - FUCHS Branko, Etnokoreološke raziskave. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '92. Ljubljana 1993, str. 22-35.
 - FUCHS Branko, Etnokoreološke raziskave na MRT Tinje 1991. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '91. Ljubljana 1992, str. 37-45.
 - FUCHS Branko, Etnokoreološke raziskave. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '93. Ljubljana 1994, str. 29-38.
 - FURLAN Andrej, Etnološka skupina. V: Tabor Repentabor '90. Uredil Aldo Rupel. (Brez navedbe kraja izdaje) 1991, 35-43.
 - FURLAN Andrej, Etnološka skupina. "Ko sem šou zad za vouce." V: Tabor Laško 91. (Brez navedbe kraja izdaje) 1994, str. 34-40.
 - KOGEJ Katja, Nabiralništvo in zdravilstvo. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori Tolmin 1988-1990. Dolini Tolminke in Zadlašče. Zbornik. Uredil Radovan Lipušček. Tolmin 1993, str. 61-63.
 - KOGEJ Katja, Poročilo o delu etnološke skupine. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori Tolmin 1988-1990. Dolini Tolminke in Zadlašče. Zbornik. Uredil Radovan Lipušček. Tolmin 1993, str. 64-65.
 - KLUB mladih raziskovalcev - etnologov Dornava '84. Uredil Ralf Čeplak. Ptuj 1984.
 - MLADINSKI raziskovalni tabor Bela krajina '84. Suhor pri Metliki. Uredila Andrej Dular in Dušan Plut. Ljubljana 1985.
 - PAHOR Živa - RAVNIK Mojca - REPINC Martina - ŽAGAR Zora, Etnološka skupina. V: Tabor Devin '87. Uredil Aldo Rupel. (Brez navedbe kraja izdaje) 1988, str. 45-53.
 - PERŠIČ Magda, Cerknjsko jezero in ribiška kultura. V: Ekološko - raziskovalni tabor "Cerknjsko jezero '93". Uredila Ivana Žolgar. Ljubljana 1993, str. 47-53.
 - PETEK Tone, Raziskava stenskega okrasja na Mladinskem raziskovalnem taboru Šmartno '85. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '85. Ljubljana 1986, str. 57-66.
 - PETEK Tone, Etnološka raziskava na MRT Šmartno na Pohorju 1986. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno '86. Ljubljana 1987, str. 40-44.
 - POČKAR Ivanka, Poročilo etnološke skupine. (Čebelarstvo.) V: Mladinski raziskovalni čebelarški tabor Leskovec. Ljubljana 1984, str. 19-26.
 - RAMŠAK Mojca, Etnološke raziskave. (Uvajanje novosti in razkroj tradicionalne kulture na Tinju in Koblju.) V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 1988. Ljubljana 1988, str. 15-23.
 - RAMŠAK Mojca, Etnološke raziskave na Pohorju. (Šege cerkvenega leta na Šmartnem.) V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 1989. Ljubljana 1990, str. 26-32.
 - RAMŠAK Mojca, Raziskovanje prehrane kot kulturne vrednote. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 1990. Ljubljana 1991, str. 47-55.
 - RAMŠAK Mojca, Stavbarstvo in notranja oprema pohorskih kuhinj. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 1991. Ljubljana 1992, str. 46-64.
 - RAMŠAK Mojca, "Mama in oče lepo prosita, če bi prišli pomagat." Medsebojna pomoč skozi socialne mreže. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 1992. Ljubljana 1993, str. 16-21.
 - RAMŠAK Mojca, Raziskovanje življenjske zgodbe. Izsek iz metodologije raziskovanja. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 1993. Ljubljana 1994, str. 39-43.
 - RAVNIK Mojca, Etnološka skupina. V: Tabor Režija '89. Uredil Aldo Rupel. (Brez navedbe kraja izdaje) 1990, 57-72.
 - RAZISKOVALNA tabora Gimnazije Bežigrad Ljubljana - Kubed 1989, 1990. Zbornik poročil. Uredila Narcisa Deskovič Živkovič. Ljubljana 1993.

7. PUBLIKACIJE ETNOLOŠKIH IN INTERDISCIPLINARNIH ŠTUDENTSKIH TABOROV ALI DELAVNIC (KJER JE BILA ETNOLOGIJA ENA OD RAZISKOVALNIH SKUPIN)

- ETNODELAVNICA Markovci '91. Uredil Borut Brumen. Ljubljana 1992.
- MUZEJSKA poletna delavnica Rogatec '93. Uredila Tanja Roženberger. Celje 1993.
- ZBORNIK poročil delovnih skupin. 2. študentski raziskovalni tabor Zgornja Savinjska dolina. Luče '84. Uredil Veljko Žvepelj. Ljubljana 1985.

SUMMARY

STEPPING AWAY FROM THE MASTER'S DESK AS A PEDAGOGICAL SUPPLEMENT

Mojca Ramšak

The text deals with camps/workshops as one of the out-of-school activities of the young. The general part, which presents the purpose and aims of the camps, is followed by a brief insight into the development of camps/workshops in Slovenia and abroad. After that I present the Slovene ethnological elementary-school camps/workshops, their patrons and research contents. Later on I write about the conservation of the ethnological cultural heritage in the countryside and its connection with the camps/workshops. Besides that, I indicate the two possible directions into which the mentors can lead their pupils while they are trying to find out how to research the life conditions in a certain environment. These directions are traditionalism as a synonym for conservatism, and orientation of the new social movements and ecological consideration. With reference to the concrete preparative arrangements of the camps/workshops I bring forward the possible contents, which are suitable for the higher level. The text also tells about organizing research groups, the inner organization of fieldwork; the two interwaving phases of the fieldwork - the professional-research part and social part, about the keeping of documentation writing the bulletin and the preparation of an exhibition.